

Arthuur, Steenheer van De Hondsrug

Mijn voormalige steenhandel en de nalatenschap daarvan kun je heden ten dage nog altijd vinden in Drenthe. Een nalatenschap en aanwezigheid voor de eeuwigheid. Ik woon en werk op de Drentse Hondsrug in het jaar 1856. Ik ben door handel in stenen een welgesteld burger geworden. Stenen in alle soorten en formaten zijn mijn handel. Mijn naam is dan ook Arthuur, Steenheer van De Hondsrug, ook wel bekend als 'Heer van Steen.' Die naam heb ik niet voor niets verworven. Ik woon in het dorpje Drouwen dat gelegen is tussen Borger en Gasselte. Hier ben ik al ruim twintig jaar handelaar in stenen. Eerst handelde ik in turf, maar de handel in de verschillende stenen brengt veel meer op. De vraag naar mijn stenen groeit nog steeds en wekelijks verkoop ik duizenden stenen. Mensen hebben mijn stenen nodig voor de bouw, bestrating, versterkingen, hun gezondheid en geluk. Velen geloven in de geneeskrachtige werking van mijn bijzondere stenen. Ze geloven dat deze geluk en voorspoed brengen. De meest waardevolle stenen vind ik op de Drentse Hondsrug.

In mijn tijd ligt Drenthe nog vol met keien. Vooral op de hogere Drentse zandgebieden vind je ze in overvloed. Overal waar je daar gaat of staat, zie je ze liggen. Je zou je benen nog eens kunnen breken als je niet goed oppast waar je loopt. Deze keien heten ook wel zwerfstenen of flinten. De meeste keien zijn van graniet en komen in ontelbare variaties voor. Ongeveer 150.000 jaar geleden, toen de voorlaatste ijstijd op zijn koudst was, lag heel Noordwest-Europa onder een dik pakket landijs van soms wel één kilometer dik. Dat ijs sleepte uit Scandinavië geweldige massa's leem, zand, grind en ook heel veel keien mee naar Drenthe. Die zijn hier blijven liggen toen het klimaat warmer werd en het ijs begon te smelten. Miljoenen keien en stenen zijn zo in het Drentse landschap blijven liggen.

In de prehistorie konden mensen met eenvoudige middelen al zeer hoogwaardig met steen omgaan. Dat blijkt wel uit de vondsten van hun gereedschappen bij Drouwen en de door hen gemaakte beelden bij Ees. De mensen die voor mij werken, vinden tussen de keien regelmatig stenen speerpunten. Steeds meer historici zijn in die vondsten geïnteresseerd. Vooral voor de grote onbeschadigde voorwerpen willen ze grof geld betalen. Het zoeken naar de hele grote veldkeien is het werk van specialisten. De 'steenroders', zoals we deze mensen noemen. Zij zijn specialisten in het vinden van keien. Zij lopen over onder andere het Balloërveld, het Meindersveen, het Gieterseveld, Drouwenerveld en het Buinerveld. Keien vinden ze door met lange dunne ijzeren pennen in het zand te steken. Voelen ze weerstand, dan wordt gegraven. Zo komen soms hele grote zwerfkeien te voorschijn. In de dorpen Gasselte, Grolloo, Eext en Eesergroen werken voor mij ongeveer 500 steenkloppers. Het bewerken van de keien is behoorlijk arbeidsintensief. Met hun grote gereedschap breken de steenkloppers grotere keien in kleinere stukken. Die kleinere keien zijn namelijk interessanter voor de verkoop. Je kunt ze voor veel meer zaken gebruiken dan de grote. Met zware hamers proberen mijn mensen de grotere stenen te breken. De allergrootste keien laten ze zelfs met buskruit uit elkaar springen. Dit grove werk wordt vooral tijdens de wintermaanden gedaan door boerenknechten. Zij hebben dan op het land veel minder werk te doen. Maar ook vrouwen en kinderen helpen vaak mee met het breken van de keien. Zo verdient iedereen een klein zakcentje mee verdienen.

Drentse boeren vinden die stenen in de grond alleen maar lastig als ze het land bewerken. Landbouwgereedschap gaat erop kapot en bij het ploegen raken paarden gewond. Omdat overal zoveel keien aanwezig zijn, geloven velen zelfs dat die stenen gewoon in de grond groeien, want elk jaar weer blijven de boeren keien in de grond vinden. Zelfs ook als ze een jaar daarvoor alle keien zorgvuldig hadden opgeruimd van een geoogst perceel. In de waan dat keien overal voor gebruikt kunnen worden, hebben we een

paar jaar geleden geprobeerd in Gasselte een kerk van keien te bouwen. Dat was geen goed idee. Door de hardheid van de keien en omdat ze rondingen hebben, zijn ze als bouw materiaal voor gebouwen niet echt geschikt. Dat hebben we zelf mogen ervaren. We zaten met de bouw van de muren van deze kerk al op een hoogte van zo'n vijf meter toen deze instortten. Als bouw materiaal van complete gebouwen kun je ze beter laten liggen, weten we nu uit ervaring. Als funderings materiaal voor kerken en boerderijen zijn ze nog bruikbaar, maar vooral als bestratings materiaal kun je juist prima keien prima gebruiken. Zo ook voor verharding van boerenerven en wegen. Dat keien prima bestratings materiaal is, kun je letterlijk nog op veel plaatsen in Drenthe ervaren. Zo liggen 'mijn' keien nog altijd in verschillende 'keienwegen' die in Drenthe nog aanwezig zijn, zoals in de Boswachterij Exloo, tussen Ees en Exloo.

De steenroders hebben concurrentie gekregen van ontginningsfirma's. Zij ontginnen de Drentse Heidevelden en transformeren deze in bouwland. Grote hoeveelheden keien komen tevoorschijn bij deze ontginning. Om je een beeld te geven van de hoeveelheid keien die daarbij worden opgegraven, hier een voorbeeld. Bij het dorp Anderen komen bij de ontginning van een heideveld tot bouwland op een oppervlakte van ongeveer 100 vierkante meter soms maar liefst meer dan 5000 kg. stenen tevoorschijn! De vele kleine zwerfstenen, die zo groot zijn als een babyhoofd, worden bij de ontginning door de arbeiders apart gehouden, gesorteerd en verkocht. Ze worden gebruikt om keienwegen mee aan te leggen. Drenthe kent ook in jullie tijd nog steeds vele kilometers van deze wegen. De keien in deze wegen worden ook wel 'kinderkoppies' genoemd. Nu ik weet dat je van keien geen gebouwen moet gaan maken, ben ik op zoek gegaan naar nieuwe afzetmarkten. De aangroei van de Nederlandse kust door inpoldering en de gewenste verbetering en versterking van de dijken, levert mij nieuwe kansen op die ik graag pak. Ik lever dan ook steeds meer keien voor de bekleding en versterking van dijken. Mijn handel in veldkeien is daardoor 'booming business' geworden. Ik kan mij nu zelfs een paar mooie grote herenhuizen in Assen, Borger en Gieten veroorloven. Uiteraard niet gebouwd van keien, maar van degelijk baksteen. De Hondsrug is voor mij een echte goudmijn. Of misschien kan ik beter zeggen een 'keienmijn.'

Mijn succes in de steenhandel ontgaat ook anderen niet. Ik heb dan ook concurrentie gekregen van snelle jongens, die zich niet houden aan de regels van het stenen delven. Snelle winst in plaats van respect voor het culturele erfgoed van Drenthe, onze Hunebedden. Ik ben dan ook niet blij als ik hoor dat onze bijzondere Hunebedden steeds meer als gemakkelijk 'steengroeve' worden gebruikt. Ik begrijp ook wel dat het erg gemakkelijk is om bij deze historische objecten de grote veldkeien weg te halen. Ze liggen immers keurig bij elkaar en je hoeft dus niet lang te zoeken. De jongens die zo werken, kloppen deze reusachtige keien tot steengruis en verdienen op die manier snel een goed belegde boterham. Ze begrijpen niet welke waarde de hunebedden voor dit gebied hebben. Dat is jammer, want ik heb het gevoel dat de mensen deze hunebedden later een bijzonder geologisch erfgoed zullen gaan vinden. Als het zo door gaat zullen we over een aantal jaren een tekort aan stenen hebben en ook geen hunebedden meer. Al tientallen jaren delven we de keien op een bijna industriële wijze en dan wordt de voorraad straks snel kleiner. Ik heb al geruchten vernomen dat het transport van stenen uit Drenthe misschien wordt gestopt. Wij transporteren de meeste stenen nu met schepen naar het westen van het land. Daar zie je onze keien vaak terug als markering van grenzen, perceelsbegrenzing van tuinen, de verharding van wegen en erven en zelfs als kunstwerken en monumenten.

Naast mijn reguliere handel in keien, heb ik ook nog een handel in bijzondere stenen. Deze stenen zijn klein in omvang, maar zijn een nog veel winstgevender 'steenhandel.' Het gaat om het bijzondere barnsteen. Barnsteen is in mijn tijd zeer veel gevraagd en bijna niet aan te slepen. Het geloof in de geneeskrachtige werking ervan is zo groot dat een stukje barnsteen van twee vingers dik net zoveel kost als vijf schapen! Stenen met een gat erin staan bekend als 'geestenstenen'. Veel mensen verzamelen de barnstenen en rijgen ze aan touwtjes. Deze kettingen worden dan opgehangen aan een deur of aan de muur. Geloofd wordt dat ze geluk en voorspoed zullen brengen, maar ook dat ze heilzaam zijn. Barnstenen worden gekoesterd om hun vermeende geneeskrachtige werking. Ze worden gebruikt als bescherming tegen epilepsie, angsten, vergif, bloedingen en nierkwalen en nog heel wat meer ongerief. Van de barnstenen met gaten erin wordt zelfs beweerd dat ze een levensverlengende werking hebben. Ik draag mijn barnstenen al 15 jaar bij me en ik heb vanaf die tijd geen enkele dag gezondheidsklachten gehad. De barnsteen en de veldkeien hebben mij alleen maar geluk en voorspoed gebracht. Vandaar mijn naam, Arthuur, Steenheer van De Hondsrug.

Aan mijn reputatie en stand verplicht als Steenheer heb ik op mij opgeworpen als beschermheer van ons Drentse culturele erfgoed, de hunebedden. Zo heb ik wel twintig hunebedden in Drenthe helpen herstellen in hun oorspronkelijke staat. Door goed naar kleurverschillen in steen te kijken heb ik de restauraties mooi kunnen laten uitvoeren. Let maar eens op de keien in diverse hunebedden in Drenthe. Als je goed zoekt bij geres- taureerde hunebedden kun je keien vinden met een kleine - A – inscriptie. Als een teken van mijn aanwezigheid en nalatenschap aan Drenthe. Voor de eeuwigheid.